

Edita Fundació "la Caixa"

Òrgans de Govern de l'Obra Social "la Caixa"

COMISIÓ D'OBRES SOCIALS

President	Ricard Fornesa Ribó
Vicepresidents	Salvador Gabarró Serra, Jordi Mercader Miró, Manuel Raventós Negra
Vocals	Marta Domènech Sardà, Javier Godó Muntañola, Inmaculada Juan Franch Justo B. Novella Martínez, Magí Pallarés Morgades
Secretari	Alejandro García-Bragado Dalmau
Director General de "la Caixa"	Isidre Fainé Casas
Director Executiu de l'Obra Social	Josep F. de Conrado i Villalonga

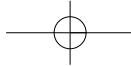
PATRONAT DE LA FUNDACIÓ "LA CAIXA"

President d'Honor	Josep Vilasarau Salat
President	Ricard Fornesa Ribó
Vicepresidents	Salvador Gabarró Serra Jordi Mercader Miró Isidre Fainé Casas
Patrons	Ramon Balagueró Gañet, M Amparo Camarasa Carrasco, Josep F. de Conrado i Villalonga Marta Domènech Sardà, Manuel García Biel, Javier Godó Muntañola, Inmaculada Juan Franch Juan José López Burniol, Montserrat López Ferreres, Amparo Moraleda Martínez Miquel Noguer Planas, Justo B. Novella Martínez, Vicenç Oller Compañ, Magí Pallarés Morgades, Alejandro Plasencia García, Manuel Raventós Negra Leopoldo Rodés Castañe, Luis Rojas Marcos, Lluc Tomás Munar, Francesc Tutzó Bennasar, Josep Vilasarau Salat, Nuria Esther Villalba Fernández, Josep Francesc Zaragoza Alba
Secretari (no patró)	Alejandro García-Bragado Dalmau
Vicesecretari (no patró)	Óscar Calderón de Oya
Director General de la Fundació "la Caixa"	Josep F. de Conrado i Villalonga

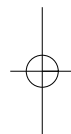
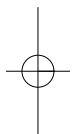
ÀREA SOCIAL DE LA FUNDACIÓN "LA CAIXA"

Directora	S.A.R. La Infanta Doña Cristina
Subdirectora	Silvia Noguer Figuerol
Coordinadora de la publicació	Diana Molina Grasa
Il·lustracions	Francesc Rovira
Redacció de «Saber-ne més»	Erika Alfageme Anavitarte
Coordinació de «Saber-ne més»	Departament d'Educació de Entreculturas-Fe y Alegría
Fotografíes	Sergi Càmara, Intermón-Oxfam, Médicos Sin Fronteras
Disseny	Joaquín Monclús
Correcció i traducció	Manners
Impressió
Agraïments	Entreculturas-Fe y Alegría, Intermón-Oxfam, Metges sense Fronteres, Carles Garcia-Vivé, Bernard Lapeyre, Toni Luna, Irene Ortega, Maria Chalaux, Cecile Barbeito

© del text, Bru Rovira
 © de las il·lustracions, Francesc Rovira
 © de la edició, Fundació "la Caixa", 2007
 Av. Diagonal, 621- 08028 Barcelona
 DL:

LA KALUME I LES SEVES GERMANES

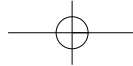
L'Obra Social "la Caixa", a través del seu Programa de Cooperació Internacional, col·labora des de 1997 en diferents projectes i programes per contribuir a la millora de les condicions de vida dels refugiats i desplaçats del món.

En total, es calcula que avui dia més de 200 milions de persones viuen fora dels seus països d'origen, de les quals més de 35 milions han hagut de fugir del lloc on viuen víctimes de la injustícia i de la violència. Totes tenen raons fonamentades per marxar de la seva terra a la recerca d'una vida millor. Totes haurien de tenir garantits els drets bàsics i rebre un tracte respectuós i humanitari. Però la persecució que pateixen les fa més vulnerables i més necessitades de protecció.

Una tercera part dels refugiats del món estan instal·lats provisionalment als camps de refugiats o desplaçats, on esperen que la situació dels seus països s'estabilitzi socialment i políticament per tornar i reprendre la seva vida quotidiana.

Amb La Kalume i les seves germanes, el Programa de Cooperació Internacional de l'Obra Social "la Caixa" pretén contribuir al fet que els més joves tinguin un millor coneixement de la realitat en què viuen milers de refugiats al món. La història de Bru Rovira, il·lustrada per Francesc Rovira, ens introdueix a la realitat en què viuen molts nens, la infantesa dels quals es veu truncada per la guerra. A continuació es relata a tall d'exemple, i a través d'algunes de les iniciatives de col·laboració de l'Obra Social "la Caixa", la feina que fan algunes ONG que aporten esperança i noves oportunitats a les persones refugiades. En darrer lloc, s'ofereixen diversos recursos per poder informar-se i informar sobre la matèria.

També amb aquest mateix objectiu, al llarg de 2007 es presentarà als diferents centres de l'Obra Social "la Caixa" l'exposició «Refugiats. Vides en trànsit», amb fotografies de Sergi Càmara, un documental de Marc Beneria i materials diversos que provenen dels mateixos camps de Kiziba i Gihembe, a Rwanda.

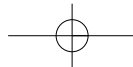
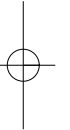
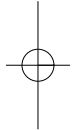

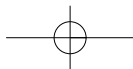
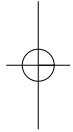
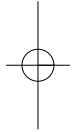
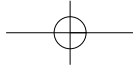
LA KALUME I LES SEVES GERMANES

Una història del Congo

Text de Bru Rovira

Il·lustracions de Francesc Rovira

Índex

La Kalume i les seves germanes	9
Els autors	31
Saber-ne més	32
Recursos d'Internet	35
Glossari	36
Iniciatives de cooperació. Txad	40
Iniciatives de cooperació. República Democràtica del Congo	42
Iniciatives de cooperació. Rwanda	44

LA KALUME I LES SEVES GERMANES

Una història del Congo

I

Hola, em dic Kalume, tinc 14 anys i ja no sóc una nena.

Aquest matí, el mestre de l'escola on estudio ens ha explicat una cosa que m'ha fet pensar.

«Avui tractarem un tema molt important que us afecta a tots, nens i nenes», ha dit així que ha començat la classe. Després, molt seriós, s'ha acostat a la pissarra i ha escrit:

«LA SEXUALITAT»

Al pobre mestre se'l veia un mica torbat, perquè tothom ha començat a riure i a dir bestieses i l'André s'ha posat a fer l'ase des del fons de la classe.

A mi m'ha fet una mica de llàstima, però també m'ha fet riure.

L'André té bon cor. Però és un noi nerviós, incapaç de concentrar-se o d'entendre el que diu el mestre. Sempre s'asseu a l'última fila i quan els altres fem multiplicacions o divisions, ell fa gargots a la llibreta o es queda mirant per la finestra mentre rosega el llapis com si fos regalèssia, absent a tot el que passa al seu voltant.

Quan es posa així, ningú gosa dir-li res, perquè sabem que si l'André s'enfada pot ser molt violent. És com si el dominés un dimoni. Aleshores, insulta i pega tothom. Però altres vegades, sembla que el dimoni se'l mengi per dins, que li xucli l'ànima i li rosegui les entranyes, perquè l'André emmudeix, no escolta el que li dius i els ulls se li tornen opacs i foscos, com un pou sense aigua. Quan passa això, és pitjor que quan s'enfada i jo em poso molt trista. Ja sé que plorar no és bonic, i que als nens els fa ràbia fer-ho, però tot i així desitjo amb totes les meves forces que plori.

—Si us plau, André, plora —dic baixet—. Si us plau, plora.

Vull que plori perquè el dimoni se'n vagi.

«PLORA, ANDRÉ, T'HO SUPLICO!»

No puc suportar veure'l mut.

M'estimo més que faci bestieses. Que trenqui coses.

Perquè penso en la meva vida i en la de les meves germanes. Perquè penso en la guerra.

Al poble diuen que l'André és així per culpa d'una cosa que li va passar. No sé exactament què va ser, però m'ho puc imaginar. Deu ser alguna cosa de la guerra. Com el que ens va passar a nosaltres.

Ja no sóc una nena.

*Sempre s'asseu
a l'última fila
...*

Al principi no m'agradava el que li passava al meu cos. Em feia vergonya.

A Kongolo tenim un riu molt bonic, el riu Congo, que arriba fins al mar Atlàntic al cap de molts dies de navegació des de casa meva. El riu és tan gran que de vegades sembla un mar i no es veu l'altra riba. A una hora de camí de l'embarcador hi ha una cascada enorme on es banyen els hipopòtams. I de nit, si t'hi fixes bé, pots veure els cocodrils descansant a la vora. Els seus ulls semblen petits llums en la foscor. De vegades penso que el terra de la Lluna deu ser com el llom dels cocodrils i penso si aquests animals potser no són roques ressuscitades, perquè les monges ens han dit que tot el que hi ha la naturalesa és viu, i que fins i tot els arbres tenen ànima.

Als nens ens encanta banyar-nos al riu. Quan sortim de l'escola, correm cap a l'embarcador i ens hi banyem. A l'embarcador sempre hi ha molt enrenou, perquè a la tarda arriben els pescadors i les barques que transporten l'oli de palma. Els nens juguem i nedem fins a l'hora de tornar a casa, que és quan es pon el sol. A Kongolo el sol surt a les sis del matí i se'n va a dormir a les sis de la tarda. Dotze hores de llum. Dotze hores de foscor. És així perquè vivim al tròpic.

Al principi no m'agradava el que li passava al meu cos i quan vaig començar a canviar, em feia vergonya banyar-me al riu. Em feia l'efecte que els meus braços eren massa llargs i no sabia què fer-ne; encorbava l'esquena per amagar els pits, però hi ha coses que no es poden dissimular, encara que et tapis els malucs amb el bubu de colors que m'ha regalat la mare. Com més vergonya tenia, més em mirava tothom. I la meua cara, plena de granets, tampoc no em semblava gaire bonica. Per això vaig deixar de banyar-me. Em quedava a la vora mirant els més petits i enyorant el meu cos de nena.

El mestre ha explicat avui al matí que aquest canvi és perquè ens convertim en dones. I els nens, en homes. Però el que a mi m'ha fet pensar és la història de les llagostes. Fins i tot l'André ha deixat de fer bestieses per escoltar-la amb atenció.

*...no m'agradava
el que li passava
al meu cos...*

Les llagostes, diu el mestre, viuen al fons del mar i quan es fan grans muden la pell, que és com una armadura.

És un moment molt perillós i delicat de la seva vida, perquè durant un temps es queden sense protecció, exposades a qualsevol depredador, sobretot el congre, que és un peix que es deleix per la carn tendra de la llagosta.

—A qui no li agrada la llagosta? —ha preguntat el mestre llepant-se els llavis.

Tots hem rigut, però només en Mumbam, que un dia va anar a la gran ciutat de Lubumbashi amb el seu pare i les havia provat, ha aixecat el dit per explicar que són carnes i que tenen un gust entre pollastre i peix.

—Boníssimes! Com si el pollastre es pogués mastegar sense dents —ha dit tot enrojolat.

—Com un gelat de pollastre! —ha cridat l'André mentre gesticulava llepant-se els dits i pujava sobre la taula.

Doncs bé, ha explicat el mestre, durant l'adolescència, quan el nostre cos es fa adult, ens passa com a la llagosta: quedem desprotegits perquè ja no som uns nens a qui els grans vigilen constantment, però encara no hem crescut prou per tenir cura de nosaltres mateixos.

Així que el perill aguaita.

I hem d'anar amb compte.

I ser responsables.

El mestre ha parlat de molts perills: coses que ens poden fer els altres i coses que podem fer nosaltres mateixos, perquè volem anar de pressa i encara no estem prou preparats.

Ha parlat de sexe. De fumar o de beure. D'escapar-se de casa i discutir amb el pare i la mare. De barallar-se amb els amics.

I mentre parlava, jo he començat a pensar en el que m'havia passat a mi quan era

una llagosta petita i de sobte tot es va esfondrar al meu voltant i em vaig quedar sola, sense cap cuirassa que em protegís.

I vaig haver de mudar la pell abans de canviar de cos!

També els va passar a molts altres nens i nenes, que es van fer grans quan encara eren petits.

Va ser durant la guerra. Vam quedar nus, sense cuirassa, a mercè del congre.

Ara que ja no sóc una nena ja ho puc explicar.

II

La Marie Louise no és la meva mare. I en Bilengue no és el meu pare. Encara que jo els digui pare i mare, no són els meus pares de veritat.

Això és perquè ho sapigueu.

De vegades, quan creuo la mirada amb l'André, sento que tenim alguna cosa en comú, perquè ell també es va quedar sense pares durant la guerra.

Abans de venir a Kongolo amb les meves germanes, vivíem en un poble molt petit, prop de la cascada. El pare i la mare treballaven fent oli de palma, que veníem al mercat. També teníem un hortet, dues cabres, gallines i un porc. Érem molt pobres i no podíem anar a l'escola, així que ajudàvem el pare i la mare. I jugàvem.

A més de les meves germanes petites, la Safi i l'Ebambe, teníem un germanet, en Mufane, que va néixer el segon perquè jo sóc la gran.

Quan va passar això que us explicaré jo tenia 9 anys, en Mufane, 7, la Safi, 6. I l'Ebambe, 4.

Dormíem a la nostra cabana. El pare, que sempre es llevava el primer, va entrar cridant:

—Ràpid, sortiu! Que vénen els soldats! Vinga, mare, marxem! No podem perdre temps! Kalume, espavila, ocupa't dels teus germans!

La mare estava espantada i nosaltres també.

La mare va començar a preparar un farcell amb l'olla i altres estris de la cuina, però de sobte vam sentir un soroll terrible molt a prop de casa, com una explosió, i després una altra i una altra i una altra. El terra tremolava. El pare i la mare van començar a cridar.

—Vinga, nens, correu; vinga, de pressa!

El pare anava al davant. La mare corria al darrere arrossegant l'Ebambe. Els teulats de les cases van començar a cremar al nostre voltant i tothom corria i cridava i el pare ens va fer córrer fins a la selva i gairebé no vàiem res perquè tot estava ple de fum i només se sentien crits, uns crits aterridors, dones que xisclaven, nens que ploraven, els homes que no paraven de cridar i donar ordres. De cop i volta vam començar a sentir molts sorolls, sorolls secs i forts, perquè ens estaven disparant i molta gent queia a terra i no es podia aixecar.

Aleshores va ser quan el pare es va aturar, no es movia, era com si s'hagués enrampat; tots ens vam aturar, què passa, pare, què passa, si us plau, pare, i el pare, que encara estava d'esquena, es va girar i ens va mirar fixament amb els ulls en blanc, sostenint-se el pit amb la mà, fins que va caure rodó.

Em vaig ajupir per ajudar-lo i vaig veure que perdia sang i que tenia clavada una fletxa.

—Kalume —va dir el pare amb un xiuxiueig—, Kalume, nena meva, tresor meu, tingues cura de la mare, ocupa't dels teus germans, ara ets la gran...

No volia deixar sol al pare, però en girar el cap vaig veure uns ulls que em miraven des del bosc, eren com els d'una hiena a l'aguait. Però no eren els ulls d'un animal, sinó els d'un home mig nu, armat amb un arc. Després tot es va omplir d'ulls, com si

aquells homes que avançaven cap a nosaltres amb els seus fusells fossin una manada d'animals salvatges. Aleshores vaig sentir els crits desesperats de la mare:

—CORRE, KALUME, CORRE!

La mare cridava.

—CORRE, KALUME, CORRE!

Em vaig aixecar i vaig començar a córrer amb totes les meves forces. Amb prou feines recordo res més, perquè tot es va emplenar de fum i de gent i gairebé no podia respirar. La Safi s'aferrava a la meva mà. La mare corria davant nostre.

I vam córrer, córrer i córrer, fins que es van aturar els trets i vam arribar a una clariana del bosc on hi havia molta gent que plorava i gemegava. Hi vam trobar el senyor Kalukula, el nostre veí, que ens va dir que podíem aturar-nos perquè els soldats ja no ens seguien.

Aleshores la mare ens va embolcallar dins la seva enorme faldilla i tots ens vam abraçar com els pollets que s'abracen a la lloca, mentre la mare ens acaritava el cap i repetia els nostres noms per assegurar-se que no ens havíem perdut.

—Kalume, Safi, Mufane —deia la mare—. La meva petita Ebambe —va dir estrenyent-la contra nosaltres—, quin futur t'espera, tan petitona? Què ens passarà, a tots nosaltres?

Aleshores es va asseure a terra i es va posar a plorar.

*...vaig començar
a córrer amb totes
les meves forces...*

18

III

L'André té 14 anys, com jo. Un dia el mestre el va castigar perquè el va pescar dibuixant al pupitre una «A» i una «K», que va unir dins d'un cor.

Així:

El mestre estava molt enfadat.

—Déu meu, André! Quines coses de fer! —va cridar.

Tots vam pensar que li clavaria una bufetada, però després d'un llarg silenci va parlar de la importància de no fer malbé l'escola. De com era de trist que els nens no poguessin estudiar, com ens havia passat a nosaltres quan érem pobres o durant la guerra, quan totes les escoles van ser saquejades i els soldats van fer servir les taules i els bancs per fer llenya per cuinar.

—Fins i tot van cremar els marcs de les finestres! —va dir el mestre, posant-se les mans al cap, horroritzat.

La Bernadette, que sempre està als núvols, va aixecar el dit i va dir que les finestres eren per mirar i no per menjar. La Bernadette és dels petits de la classe i mai no entén res.

—Ara tenim una escola bonica —va continuar el mestre—, amb les parets acabades de pintar de blanc. Una pissarra blau clar. Tenim bancs i pupitres nous. Quaderns, llapis. Tenim uns mestres que us estimen molt —va dir— i uns amics a Terrassa que ens ajuden.

—Què pensaran aquests amics si descobreixen que no sabem tenir cura de la nostra pròpia escola?

Li va dir a l'André que fins que no hagués arreglat el pupitre no podria sortir a jugar, i que tant li feia quant de temps trigués a netejar-lo, però que el pupitre havia de quedar tal com l'havia trobat.

L'André va acotar el cap, penedit.

«Ets ruc, un salvatge, un animal, un tros d'ase», vaig pensar jo.

I va ser en aquell moment quan les nostres mirades es van creuar i, encara que només va ser un segon, vaig veure com l'André somreia.

EM SOMREIA A MI!

Aleshores vaig saber que aquella «K» que havia dibuixat al pupitre era la «K» de Kalume i que l'«A» era l'«A» d'André. Vaig sentir un pessigolleig a l'estómac i una calor tan forta a les galtes que vaig haver d'abaixar els ulls per dissimular.

IV

Quan el meu pare, el de veritat, va morir, el senyor Kalukula ens va ajudar. El senyor Kalukula era molt amic del pare i sempre es donaven un cop de mà. Algunes nits venia a visitar-nos. S'asseien al porxo, bevien cervesa de plàtan, fumaven i xerraven. Per això, quan ens vam amagar a la selva fugint dels soldats, el senyor Kalukula li va proposar a la mare que ens uníssim al seu grup. Els primers dies al bosc, el senyor Kalukula ens va donar blat de moro, però no vam poder cuinar ni els fesols ni l'arròs que tenia, perquè si fèiem foc, el fum podia atraure els soldats.

Un dia, el senyor Kalukula va dir que s'acostaria al poble per donar-hi un cop d'ull, a veure si els soldats havien marxat i ja podíem tornar a casa.

Va tornar al cap de dos dies, entrada la nit. Feia molt mala cara.

—No queda res —va explicar amb llàgrimes als ulls—. S'ho han emportat tot. I han cremat les cases.

El senyor Kalukula va dir que era molt perillós sortir del nostre amagatall a la selva perquè tot estava ple de soldats i que havia hagut de caminar amagat entre els matolls, esquivant les patrulles. Els soldats saquejaven tots els poblats. A Kongolo fins i tot s'havien emportat els cables elèctrics. I havia vist un grup menjar-se la vaca de la família Kalombo.

—Vénen amb els seus camions —va dir— i hi carreguen tot el que els pugui servir per a alguna cosa. Bicicletes. Matalassos. Els arreus dels pagesos. La roba. Les xarxes dels pescadors. Les olles. Les culleres. Els llibres de l'escola. Les gallines. Els porcs. No queda res.

—Hi ha molts morts i els gossos s'han tornat salvatges —va dir.

La mare va començar a plorar.

Des que havien matar el pare, la mare plorava a totes hores.

Nosaltres també ploràvem, perquè teníem gana i enyoràvem el pare.

Aquella nit, la mare va tenir molta febre i quan ens vam despertar, no es podia moure. El senyor Kalukula va dir que tenia la malària i que estava molt dèbil.

Van passar uns dies i la mare cada dia estava pitjor. Durant el dia, en Mufane s'endinsava a la selva amb els altres homes i el senyor Kalukula per buscar menjar. Menjàvem bolets, arrels, insectes i fruits silvestres, i bevíem l'aigua de la rosada que queia sobre les fulles de les plantes.

Una nit, la mare va començar a parlar en somnis. El senyor Kalukula va dir que delirava i jo vaig pensar que potser era amb el pare, perquè de vegades deia el seu nom.

A mig matí, la mare es va despertar. En Mufane havia aconseguit uns fruits silvestres i els hi va allargar orgullós.

—Té, mare, menja.

Encara el veig. Pobre Mufane. Allí, de peu, gairebé nu, amb la panxa inflada. La cara bruta. Els mocs al nas. Els cabells esvalotats i secs com una crosta:

—TÉ, MARE, MENJA.

La mare ens va fer lloc al seu costat. Semblava tranquil·la. Ens va mirar durant molta estona.

Estava molt maca. Abans de tancar els ulls, ens va somriure.

Ara estàvem sols, i jo era la gran.

Un dia, els soldats van descobrir el nostre amagatall, tot es va tornar a omplir de crits, fum i trets, i vam haver de córrer selva endins.

Durant la fugida vam perdre el grup del senyor Kalukula i ja no teníem ningú.

V

—D'ON HAN SORTIT AQUESTS NENS? —va preguntar la doctora Paula quan ens va veure a l'hospital del camp de refugiats.

«Aquests nens», va dir. No nenes, sinó «nens»!

La Marie Louise, que és la meva mare d'ara, encara riu quan se'n recorda.

Diu la Marie Louise que uns senyors ens van portar fins a l'hospital, i que anàvem tan brutes i estàvem tan espantades que la doctora va ordenar immediatament que ens rentessin i cremessin la roba que dúiem, perquè teníem sarna.

I va ser en despullar-nos que van veure que no érem nens, sinó nenes.

Jo no vaig dir res.

*...uns senyors
es van portar fins
a l'hospital...*

La Marie Louise diu que jo no parlava. La Safi i l'Ebambe tampoc no parlaven. Ens deien les «òrfenes de Kongolo», perquè no sabien com ens dèiem. Ens havíem tornat sordes i mudes.

A en Mufane ja no el vam veure més. Quan vam arribar a l'hospital, en Mufane ni tan sols podia caminar. Va morir en braços de la Maria Louise, que és infermera i ajudava la doctora Paula. En Mufane va morir de desnutrició. Això m'ho ha explicat la Marie Louise, la meva nova mare, ara que ja sóc gran.

Diu la mare que cada dia venia a dir-nos bona nit i ens parlava, i que la doctora Paula ens explicava contes. Jo me les mirava mentre acaritava en silenci els preciosos cabells de la doctora, tan llargs i fins, i amb la mà li fregava la pell blanca; perquè la doctora és de Barcelona i és blanca.

Diu la Marie Louise que durant el dia ens feien sortir al pati de l'hospital per ventilar la nau i que tots els malalts anaven canviant de lloc a mesura que el sol girava, buscant l'ombra. Però que nosaltres sempre ens quedàvem quietes, enrere, insensibles al raigs encegadoros. I que aleshores ella havia de portar-nos a coll fins al grup, a recer de l'ombra protectora.

Va passar molt de temps.

Ens anomenaven «les òrfenes de Kongolo» i «les mudes». Nosaltres ho enteníem tot, però tant ens feia.

Un dia que jugàvem soles en un racó del camp de refugiats, al costat del dipòsit d'aigua, la Marie Louise ens va estar espiant i va sentir com parlàvem entre nosaltres.

«Així que no són mudes!», va pensar.

Un dia, la doctora Paula va dir que havíem de deixar l'hospital perquè ja estàvem bé i necessitava els llits per als malalts.

Ens van traslladar a una cabana del camp de refugiats on vivien dos vells sols.

Al camp de refugiats no hi ha cases. La gent que ha fugit i no té cap lloc on anar

es construeix una cabana amb un plàstic blau que li donen i les branques que troba al bosc. Les cabanes estan totes apinyades, l'una al costat de l'altra, sense intimitat. Per protegir-te del fred i la humitat del terra et donen mantes.

També et donen el menjar. Agafes el carnet amb el teu número, que és un «carnet de refugiat», i has de fer cua per recollir el menjar. De vegades és blat de moro, o mongetes; després una miqueta de sucre i sal. L'aigua s'ha d'anar a buscar a uns dipòsits que munten als «punts de distribució».

Tot té un nom: «les comunes», que són uns forats a terra per fer les necessitats i estan tapats amb plàstics, com si fossin una caseta sense sostre; «les dutxes», que són a l'aire lliure i on tots ens dutxem junts; el «registre», que és on la gent que arriba fa cua perquè li donin el «carnet de refugiat»; el «camp de còlera», que és una zona de l'hospital aïllada on tenen cura dels que tenen molta diarrea i està prohibit entrar.

Un camp de refugiats és com si fos un poble de mentida, perquè hi ha de tot però res no es teu de veritat. Hi viuen milers de persones, totes atapeïdes, i la gent es queixa i només pensa a marxar a casa seva.

VI

Durant el temps que vam viure a la cabana amb els dos vells, la Marie Louise venia cada nit a acotjar-nos i ens feia un petó a cadascuna.

Tot i que ja no estàvem malaltes, la doctora Paula també deixava que anéssim a veure-la a l'hospital i ens explicava contes.

Un cop ens va explicar la història d'un gegant que vivia sota terra i cada dia sortia a passejar trencant-ho tot amb els seus peus enormes:

CRAC, CRAC, CRAC!, triturava al seu pas.

La gent tenia molta por, perquè el gegant era capaç de destrossar un poble sencer i es delia per espantar els pobres pagesos, que fugien aterrits. Tenia tanta gana que devorava les collites i tota mena d'animals. Als animals se'ls menjava crus, com si fossin cacauets. La mida tant li feia. Era capaç de menjar-se una vaca sencera d'un sol mos, sense mastegar.

Un dia, el gegant va ensopegar i va caure de morros. El terra va tremolar. Els ocells de la selva van aixecar el vol, espantats. Els cocodrils es van submergir fins al fons del riu. Les formigues es van refugiar als seus nius. Les papallones es van fer capolls i els capolls, cucs.

Però hi va haver una formiga, la més petita de totes les formigues, que no es va espantar. Es va plantar davant del gegant i, creuant els braços, se'l va quedar mirant.

El gegant, encara a terra, va grunyir contrariat:

—Què fas aquí, formiga diminuta?

—Em miro un sac de greix d'alè pudent —va contestar tan ampla la formiga...

—Que no saps qui sóc? Que no saps que tothom em té por?

—Sé qui ets i no em fas por. Com em pot fer por una bola de greix sense cervell?

El gegant va mirar de rumiar el que li deia la formiga, però com que era un talòs es va fer un embolic i, mentre intentava resoldre la situació, la formiga ja se li havia enfilat fins a aquell tros de nas que tenia, s'havia ficat dins d'un dels narius i li feia pessigolles.

El gegant va començar a riure com un nen, i de tant que reia no es podia aixecar. Després va posar-se a riure com un boig. Quan ja feia més d'una hora que reia sense parar, li va dir a la formiga que no li fes més pessigolles. La formiga continuava dins del seu nas sense fer-li cas.

Van passar dues hores. Va passar un dia sencer. Va passar una setmana. El gegant continuava ajagut a terra. No podia parar de riure.

Els pagesos van sortir del seu amagatall a la selva per contemplar l'escena. Els ocells van tornar als arbres. Els cocodrils van sortir del fons del riu per estirar-se a la sorra de la riba. Els cucs van tornar a fabricar els seus capolls i les papallones van emprendre el vol.

El gegant reia i reia, fins que va començar a riure i a plorar perquè no podia més.

—Si us plau, formiga —deia—, si us plau, para de fer-me pessigolles. T'ho suplico.

Al cap d'un mes, el gegant es va desmaiar, derrotat. La formiga va sortir del nas i es va disposar a esperar que es despertés. Quan el gegant es va despertar, la formiga va dir:

—Com estàs, ganàpia?

El gegant semblava un gosset espantat.

—Encara tens ganes de fer mal a la gent? —va preguntar la formiga.

Aleshores va escalar el nas del gegant i, com si muntés un animal prehistòric, el va cavalcar fins a les muntanyes de la lluna, on encara viu i s'ha tornat vegetarià, com els goril·les.

Quan hi ha lluna plena, s'hi pot veure la seva silueta retallada. Diuen els que l'han vist que a la punta d'aquell nas tan enorme de vegades es veu el perfil d'una formiga, dreta i orgullosa com un mascaró.

Ja sé que aquest conte de la Paula és una mica infantil. No li vaig dir que m'havia agradat, perquè encara era sorda i muda.

Aquella nit, la Marie Louise va venir com sempre a fer-nos un petó i quan ja estàvem ben acotxades sota la manta, totes tres, la Safi, l'Ebambe i jo, la Marie Louise va estar parlant molta estona i ens va preguntar si volíem que fos la nostra nova mare.

Va explicar-nos que també havia perdut casa seva durant la guerra, però que ara que la guerra havia acabat tenien una casa nova a Kongolo. Va dir que vivia amb en Bi-

lengue, el seu marit, i que si volíem podia ser el nostre nou pare. Que en Bilengue era un bon home i tenia una barca. Va dir que la doctora Paula havia trobat uns amics a Terrassa que volien ajudar-nos. Eren els mateixos que estaven arreglant l'escola. Nosaltres podríem anar a aquesta escola per aprendre a llegir i escriure. Va dir que ens ho penséssim. Que no hi havia cap pressa. Que ella estaria molt contenta de ser la nostra mare.

Aquella nit no vaig poder dormir. La Safi i l'Ebambe tampoc no van dormir. Totes tres ens vam passar la nit abraçades, amb els ulls ben oberts. De matinada, ens vam aixecar molt d'hora i vam anar fins a les dutxes per rentar-nos a fons. Després ens vam vestir amb la roba que havíem posat a eixugar. L'Ebambe té uns cabells que semblen un niu d'ocell i vaig haver de desenredar-los-hi per deixar-la ben maca. A la Safi li vaig fregar els genolls i li vaig netejar els mocs.

Quan la doctora Paula i la Marie Louise van arribar a l'hospital, les tres germanes érem allí, esperant la nostra nova mare.

La mare ens va abraçar fort i va començar a plorar. No plorava de pena. Plorava d'emoció. La doctora també va plorar. I nosaltres també vam plorar. No podíem parar de plorar.

La mare deia:

—PLORA, KALUME, PLORA!

VII

Ara que ja no sóc una nena, ja puc explicar la meva història.

Puc recordar sense quedar-me muda. I puc pensar.

No paro de donar voltes al que ha dit el mestre aquest matí, això de les llagostes, que quan canvien la pell queden desprotegides i el congre se les pot menjar.

De vegades somio que sóc una nena petita i que estic atrapada a l'herba. Vull fugir, però els meus peus, en comptes de córrer, s'enfonsen a terra com si fossin arrels que m'empresonen. Aleshores sento els insectes que em puguen per les cames i comencen a menjar-se la meva carn tendra. Però jo no xisclo. Gairebé no respiro. Estic totalment en silenci, perquè no vull que descobreixin el meu cap i se me'l mengin també.

La Safi i l'Ebambe ja han crescut i van l'escola. Els amics de Terrassa ens escriuen gairebé cada mes i ens envien paquets amb roba i coses boniques. Al pare li han comprat un terreny perquè hi pugui plantar un hort i a la Marie Louise li han regalat una màquina de cosir. Quan arriben les cartes dels nostres amics, la mare espera que estigui tota la família reunida per llegir-les en veu alta.

Ara, mentre escric aquesta història en una llibreta, estem asseguts al porxo, a l'hora del crepuscle. La Safi fa els deures. L'Ebambe juga amb un gosset que ve cada tarda a visitar-nos. La mare cus i en Bilengue conversa amb els veïns mentre fumen i beuen cervesa.

L'André sempre ronda per davant de casa. Jo faig com si no el veiés, però quan les nostres mirades es troben, sento un pessigolleig a l'estómac.

Aquesta que he explicat ha estat la meva història, la vida de la Kalume i les seves germanes al Congo.

*...ha estat la
meva història,
la vida de la
Kalume i les
seves germanes
al Congo.*

30

Els autors

Bru Rovira, autor del conte *La Kalume i les seves germanes*, és reporter internacional. Els seus viatges l'han portat a conèixer la situació de multitud de països i la manera com els conflictes, les desigualtats i les penúries econòmiques afecten la vida de les persones. Tot plegat ens ho explica a través dels seus llibres i reportatges a la premsa. Recentment ha publicat *Áfricas, cosas que pasan no tan lejos* (RBA Libros S.A., 2006) i el llibre de fotografies *Maternidades* (Editorial Graó, 2005).

L'autor dels dibuixos de *La Kalume i les seves germanes* és Francesc Rovira, dibuixant i il·lustrador de llibres infantils i juvenils i també de revistes i altres mitjans. Els dibuixos són l'instrument que utilitza per interpretar i explicar el món. Actualment treballa per a diverses editorials i és col·laborador habitual de les revistes *Cavall Fort*, *Tatano*, *Ser Padres Hoy* i el diari *El País*. Els seus llibres il·lustrats han estat traduïts a diverses llengües.

En Francesc i en Bru són germans i, tot i que ambdós tenen una llarga trajectòria professional, aquesta és la primera vegada que treballen junts en un projecte editorial.

Saber-ne més

L'estranger aïllat dels seus compatriotes i la seva família ha de ser objecte de l'amor més gran per part dels homes i els déus. Així doncs, cal adoptar totes les precaucions per tal de no cometre cap falta contra els estrangers.

PLATÓ, filòsof, 427-347 a. de la n. e.

Al llarg de la història, moltes persones han hagut de deixar la seva terra perquè en els seus països d'origen tenien por i la seva vida hi corria perill.

AVUI DIA AL MÓN HI HA 8,4 MILIONS DE PERSONES REFUGIADES.

El suport i l'hospitalitat envers tots els qui pateixen persecució és una pràctica tan antiga com la humanitat. No fou, però, fins després de la Segona Guerra Mundial que la comunitat internacional va decidir definir el terme «refugiat», perquè, d'aquesta manera, encara que visquessin acollits en països diferents del seu, els refugiats poguessin rebre ajuda i els seus drets com a persona fossin protegits.

Aleshores es va crear l'Organització de les Nacions Unides (ONU), un ens que reuneix la majoria dels països del món i que té com a objectiu treballar per la pau i el desenvolupament de tots els pobles. Al llarg dels anys, s'han promulgat lleis i s'han firmat tractats entre els diferents països per protegir la població refugiada.

Les guerres han estat la causa principal que milions d'éssers humans hagin hagut de

deixar tot el que tenien —casa, amics i amigues, escola, feina, etc.— i anar a buscar refugi i una vida millor més enllà de les seves fronteres.

La majoria de refugiats viuen de manera provisional en campaments dins o fora del país, però no es poden moure amb llibertat, i la seva vida no és gens fàcil. No poden treballar i, en molts casos, tampoc no poden estudiar. Instal·lats als campaments, esperen que la situació als seus països o llocs d'origen s'estabilitzi socialment i políticament per poder tornar-hi i reprendre la seva vida quotidiana.

Les agències internacionals i les organitzacions no governamentals (ONG) duen a terme una gran labor per mantenir l'esperança. Dins de l'ONU, l'Alt Comissionat de les Nacions Unides per als Refugiats (ACNUR) dona suport als refugiats mentre són fora dels seus països i els ajuda a tornar quan casa seva torna a ser un lloc segur. Altres agències de l'ONU treballen al costat de l'ACNUR en temes de la seva competència, per exemple Unicef, que s'encarrega de temes relacionats amb la infància, o UNIFEM, que tracta les qüestions relacionades amb la situació de la dona.

També hi ha nombroses ONG locals i internacionals que treballen per millorar les condicions de vida de la població refugiada i per fer sentir la seva veu en els espais en què es prenen les decisions que els afecten.

Tots podem col·laborar per aconseguir el benestar d'aquelles persones que han hagut d'abandonar casa seva. Sovint, la mateixa població refugiada ens demostra que, treballant plegats, és possible sobreviure i fer front als reptes de la vida com a refugiats, i també preparar el retorn a la terra que un dia van haver d'abandonar.

Les dones refugiades són molt valentes. Treballen durament perquè les seves famílies i altres persones que troben als camps de refugiats puguin tirar endavant. Sovint són les úniques persones adultes al capdavant de la família o del grup i s'han d'enfrontar a situacions molt difícils, raó per la qual cal tenir-les en compte d'una manera molt especial.

Els infants refugiats necessiten una protecció singular. La Convenció sobre els Drets de l'Infant és l'instrument que els protegeix. Gairebé tots els països s'han compromès a fer complir la Convenció i a respectar-la. Tots els nens refugiats han d'estar amb la seva família i estudiar, i no han de ser objecte d'explotació.

Hi ha persones que també ho han de deixar tot i marxar per fugir del perill que corren, però que no poden creuar les fronteres de l'estat on viuen. Són desplaçats interns. Tenen els mateixos problemes que les persones refugiades, però tot i així no poden accedir a la mateixa protecció. Actualment hi ha uns 25 milions de persones en aquesta situació.

Recursos d'Internet

Aquests són alguns enllaços d'Internet perquè puguis començar a saber més coses sobre aquest tema:

–A la pàgina de l'ONU (www.un.org) pots accedir a l'apartat *El Ciberbús Escolar*.

–També pots consultar la pàgina *La ONU trabaja para la infancia*:

www.un.org/spanish/works/index.html

–Una altra pàgina amb moltes dades és la de l'ACNUR, l'agència especialitzada en el suport als refugiats: www.acnur.org

–A la pàgina de la Campanya del Mil·lenni de Nacions Unides, a l'apartat *Escuelas*, pots trobar-hi activitats i informació sobre la lluita contra la pobresa:

www.sinexcusas2015.org

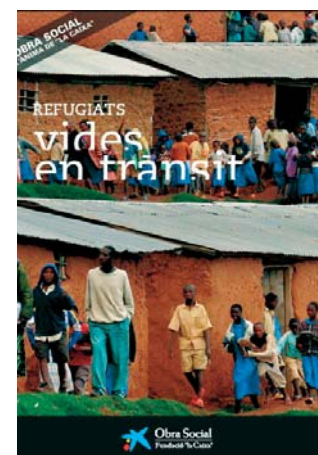
–Pots visitar la pàgina de la Coordinadora d'ONG de Desenvolupament, que agrupa més de 400 organitzacions, de les quals moltes col·laboren directament o indirectament amb els refugiats i refugiades en diferents països del món: www.congde.org

–Pots conèixer més coses sobre les iniciatives de cooperació d'aquesta publicació a:

www.intermonoxfam.org www.entreculturas.org www.msf.es

–També pots visitar la pàgina de l'Obra Social "la Caixa" al seu apartat de cooperació Internacional: www.lacaixa.es/obrasocial

–Si vols rebre de franc un exemplar del dossier «Refugiats: Vides en trànsit», editat per l'Obra Social de "la Caixa", pots demanar-lo al telèfon d'informació 902 22 30 40.

Glossari

Alt Comissionat de les Nacions Unides per als Refugiats (ACNUR): És l'òrgan que estableix la Convenció de Ginebra per vetllar perquè es compleixin les normes que protegeixen les persones refugiades (www.unhcr.org).

Campaments de refugiats: Són campaments provisionals on s'allotgen els grans grups de persones refugiades. Malgrat que són provisionals, els refugiats sovint hi passen temporades molt llargues.

Convenció de Ginebra: Va ser promoguda per l'Organització de les Nacions Unides el 1951 per protegir els milers de persones refugiades a Europa com a conseqüència de la Segona Guerra Mundial. Es va haver de revisar el 1967, en estendre's per tot el món la realitat de les persones refugiades.

36

Convenció Internacional sobre els Drets de l'Infant: L'any 1989 els dirigents i les dirigents mundials van decidir firmar aquesta convenció. Es tracta d'un compromís que s'ha de complir com si fos una llei per tal de protegir i promoure els drets humans de les persones menors de 18 anys. (www.ohchr.org)

Persones desplaçades: Són aquelles que han hagut d'abandonar les seves llars per les mateixes raons que els refugiats, però que no han aconseguit abandonar el país en

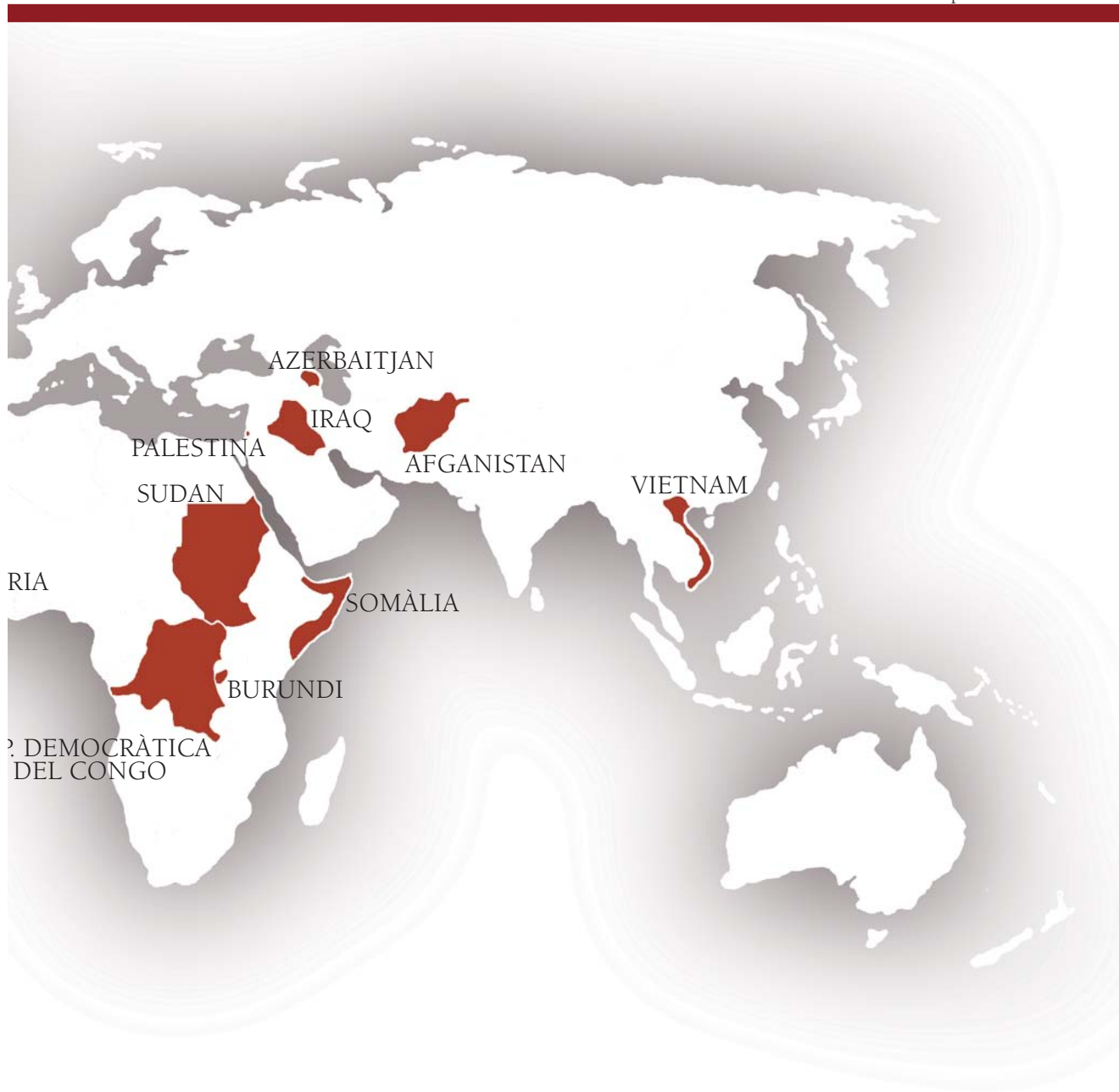
què es dóna la situació de perill. Són víctimes del mateix tipus de violència que els refugiats, però no tenen la mateixa protecció.

Persones refugiades: Segons la Convenció de Ginebra, són aquelles que per por a ser perseguides per motius de raça, religió, idees polítiques, nacionalitat, etc., es troben fora del seu país d'origen i no hi poden tornar a causa del perill que corren. Algunes persones creuen que s'hauria de considerar com a refugiat tothom que emigra per causes involuntàries, com per exemple els desastres naturals.

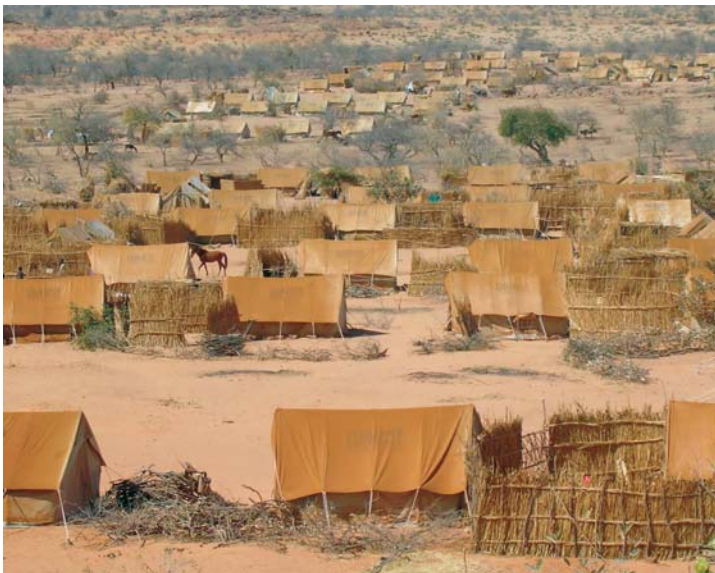
Organització No Governamental (ONG): Una ONG és un grup de ciutadans i ciutadanes que sorgeix en l'àmbit no lucratiu, dirigit per persones amb un objectiu social comú i sense ànim de lucre. Les ONG duen a terme serveis humanitaris, donen a conèixer les preocupacions dels ciutadans al govern, supervisen les polítiques i donen suport a la participació política en l'àmbit de la comunitat. Algunes s'organitzen al voltant de temes concrets, com ara els drets humans, la salut, els refugiats i refugiades, etc.

Obra Social "la Caixa"

ALGUNES INICIATIVES EN LES QUALS COL·LABORA EL PROGRAMA DE COOPERACIÓ INTERNACIONAL

Suport en la vacunació de bestiar als camps de refugiats de l'est del Txad

País: TXAD

ONG: Intermón Oxfam

Sudan és el país més gran del continent africà. Al centre-oest del país hi ha una regió anomenada Darfur on els habitants viuen envoltats d'animals. Aquests animals — camells, rucs, cavalls, cabres i bous— formen part de les seves vides. Han après a tenir-ne cura perquè gràcies a

ells obtenen la carn i la llet tan necessàries per a una bona alimentació. A més, com que en el país gairebé no hi ha cotxes, alguns animals, com els camells o els rucs, també els són molt útils com a mitjà de transport.

Els aliments no només es poden obtenir dels animals. Els vegetals també són molt importants per a la nostra alimentació, però al Sudan és molt difícil conrear la terra, perquè les plantes necessiten molta aigua per créixer i en aquest país d'aigua justament no n'hi ha gaire. Amb prou feines hi ha herba seca, que és el que fan servir per alimentar el bestiar.

La vida als pobles de Darfur era molt tranquil·la fins que va començar la guerra civil. Una part de la població lluita contra l'altra per aconseguir el poder. I, com en totes les guerres, són moltes les persones que pateixen tota mena d'atrocitats: robatoris, incendis de cases, destrucció d'escoles, morts, etc.

Moltes famílies, espantades pel caire que prenia la situació, van decidir fugir i abandonar els seus pobles, i es van dirigir cap a l'oest, a un altre país, al Txad, on no hi havia guerra. Aquestes famílies es van endur uns quants objectes personals i els valuosos animals. El viatge va durar uns quants dies. En arribar al Txad, les van conduir a una zona on es van unir als milers de famílies que també havien fugit del conflicte.

L'indret on s'estan és com una ciutat amb cabanes que reuneix unes 25.000 persones. Allà se'ls facilita aigua, menjar i tota la resta de coses necessàries per viure. És un camp de refugiats

Al camp també tenen cura dels animals, ja que són fonamentals per a la supervivència de les famílies refugiades. Sovint els vacunen perquè no agafin malalties.

La vacunació dels animals s'ha fet gràcies a l'esforç de les autoritats del país que els acull, el Txad, i d'una ONG anomenada Intermon Oxfam, que treballa com altres ONG per ajudar a fer que totes les persones tinguin una vida digna. Junts, amb el suport de la Fundació "la Caixa", han pogut vacunar els animals dels camps i, fins i tot, els del país d'acollida.

Intervenció d'emergència per l'erupció del volcà Nyiragongo

País: REPÚBLICA DEMOCRÀTICA DEL CONGO

ONG: Metges sense Fronteres

Hi ha persones que diuen que els volcans són gegants adormits. Al gener de 2002, en una ciutat de la República Democràtica del Congo anomenada Goma, el volcà Nyiragongo es va despertar. Una nit, de la boca del volcà va començar a sortir un riu de lava líquida

incandescent que es va anar obrint pas fins a arribar al centre comercial de la ciutat, arrasant tot el que trobava al seu pas: botigues, dipòsits, escoles i moltes cases. Era una gran llengua de foc que explotava així que entrava en contacte amb la gasolina de les estacions de servei. Les flames devoraven la ciutat.

Aquella mateixa tarda, la majoria dels habitants de la ciutat de Goma van marxar corrents cap al país veí, Rwanda. En arribar-hi, van refugiar-se en una ciutat anomenada Gisenyi. Quan passen aquesta mena de coses, les organitzacions humanitàries es preparen per anar a ajudar milers de refugiats i provar de donar-los tot allò que neces-

siten, des de medicines fins a tendes de campanya, roba, aliments... També hi van els periodistes, per informar de les notícies en directe i anunciar al món la catàstrofe que viu la gent i, d'aquesta manera, fer que l'ajut arribi més ràpid.

A la ciutat que havia quedat enrere, aprofitant la fugida de la gent, algunes persones o grups van començar a robar tot el que trobaven.

Quan el gegant va tornar a adormir-se, la ciutat havia quedat destruïda. Molta gent ho havia perdut tot, però com que fins a cert punt estaven acostumats a les guerres, les erupcions del volcà i altres catàstrofes, malgrat la lava que encara hi quedava, van tornar a reconstruir novament les seves llars i les organitzacions humanitàries van posar fil a l'agulla per ajudar-los a començar de nou.

Després de la catàstrofe, la intervenció de Metges Sense Fronteres, que va comptar amb la col·laboració de la Fundació "la Caixa", es va centrar en el control dels riscos per a la salut de la població de Goma, derivats de les difícils condicions de vida després de la catàstrofe.

Les infraestructures, incloses les fonts d'aigua, havien quedat destruïdes. En aquesta situació, era crucial garantir una bona distribució d'aigua potable per evitar la propagació de malalties contagioses. Així doncs, l'ONG va distribuir tancs d'aigua i material d'aigua i sanejament, i també va oferir suport al transport d'aigua per mitjà de camions. Així mateix, va estar molt atenta a una possible epidèmia de còlera mitjançant la supervisió dels casos sospitosos. Per sort, no es va produir. Mentre va durar l'emergència, aquesta ONG es van coordinar amb les altres que prestaven ajut a la zona, el Ministeri de Salut del país i representants de l'Organització Mundial de la Salut per tal d'assegurar que la població rebés l'atenció sanitària que necessitava.

Educació secundària per a refugiats als camps de Gihembe y Kiziba

País: RWANDA

ONG: Entreculturas-Fe y Alegría

A Rwanda hi ha diversos camps de refugiats que acullen molta gent que ha hagut de fugir de casa seva.

Als camps de Kiziba i Gihembe hi ha moltes persones que van haver de fugir d'un país veí, la República

Democràtica del Congo. La majoria són perseguits pel fet de pertànyer a un dels grups presents a la zona: els tutsis.

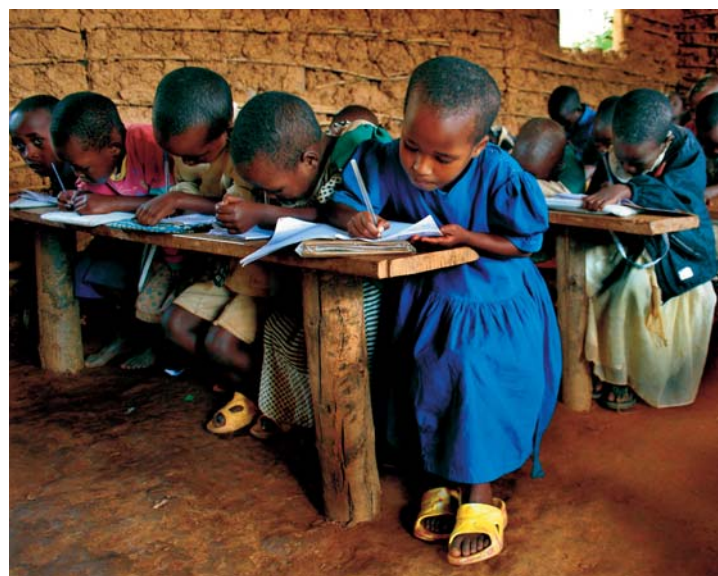
Rwanda és un país molt muntanyenc, així que els camps estan situats damunt de turons. No es troben ben bé als pobles o ciutats, sinó una mica allunyats, per la qual cosa de vegades no és fàcil arribar-hi.

El Servei Jesuïta de Refugiats fa molt temps que treballa en aquests camps, i ara du a terme un projecte perquè tots els nois i noies tinguin accés a l'educació secundària. Per aquest motiu ha unit esforços amb una ONGD espanyola anomenada Entrecultu-

ras i també amb la Fundació "la Caixa", ja que junts volen que es faci complir el dret a l'educació de tots els nens i nenes refugiats.

Als camps, aquests nens i nenes topen amb alguns problemes que els fan difícil de continuar estudiant l'etapa d'educació secundària. Per exemple, a les aules hi ha més alumnes dels que realment hi caben. De vegades n'hi ha més de seixanta! Això fa que no tinguin espai suficient per seure, escriure, moure's per fer activitats, etc. A banda d'això, és més difícil aprendre, ja que el professorat no pot ocupar-se de tots com cal.

D'altra banda, a les persones adultes els costa trobar una feina digna i per aquest motiu a vegades han de passar molt temps fora, fent el que sigui per aconseguir diners. En alguns casos, les famílies pensen que algú s'ha de quedar a casa per netejar, cuinar i tenir cura dels més petits, i gairebé sempre decideixen que siguin les nenes les que abandonin l'escola, entre 4t i 5è de primària. Així doncs, aquestes nenes no poden continuar els seus estudis. Per això, a les aules de secundària hi ha més nois que noies: de cada deu alumnes, tres són noies.

Per aconseguir que es garanteixi el dret a l'educació de tots els nens, i especialment de les nenes, a Kiziba i Gihembe cal fer-hi molta feina, però tenen tot un any per endavant: cal pensar en mètodes d'ensenyament nous i millors; facilitar materials que serveixin de suport a les classes; arreglar les aules per tal que nens i nenes puguin estudiar-hi millor... També s'hi faran activitats divertides, com teatre o ball, i els nens i nenes podran practicar esports, com ara el futbol o el voleibol. Més endavant, l'escola rebrà més alumnes i hi haurà més joves que puguin estudiar.

Als camps de refugiats, les persones col·laboren en aquestes tasques, i de manera molt especial l'alumnat de l'escola, juntament amb els pares i mares. Aquests últims, per exemple, participen en l'elecció dels locals que arreglaran fins a convertir-los en les aules de les escoles. A continuació, entre tots comencen a treballar-hi, per a la qual cosa demanen ajut a tota la comunitat. Els nens i les nenes, quan no tenen classe, també ajuden a reparar l'escola: arreglen les parets, netegen i pinten les aules... Saben que el que

fan és important, i animen a participar-hi a aquells que encara no s'han apuntat al col·legi. Treballant plegats fan nous amics, i això els ajuda a suportar millor la nostàlgia que senten per la casa, l'escola, la família i les amistats que han deixat enrere. I, a més, és divertit!

El que més els agrada, però, és ajudar a preparar les activitats esportives i culturals: formar els equips de futbol i voleibol, escollir els noms que els posaran, netejar els camps, fer grups de dansa i teatre... D'altra banda, hi ha professors i professores que també són refugiats i que treballen perquè els joves rebin una bona educació. Entre tots impulsen aquest projecte, ja que

volen que els nens i les nenes refugiats puguin continuar estudiant com ho feien als seus països d'origen.

